

**РЪКОВОДСТВА
ЗА БЕЗОПАСНОСТ**
*ПО ПРИЛАГАНЕ НА
НОРМАТИВНИТЕ ИЗИСКВАНИЯ*

РЪКОВОДСТВО

**ЗА СЪДЪРЖАНИЕТО И ФОРМАТА НА НЕОБХОДИМИТЕ
ДОКУМЕНТИ ЗА ИЗДАВАНЕ, ПОДНОВЯВАНЕ, ИЗМЕНЕНИЕ
И ПРЕКРАТЯВАНЕ НА ЛИЦЕНЗИИ И РАЗРЕШЕНИЯ ЗА
ДЕЙНОСТИ С ИЙЛ**

PP - 16/2024

**АГЕНЦИЯ ЗА ЯДРЕНО РЕГУЛИРАНЕ
BULGARIAN NUCLEAR REGULATORY AGENCY**

СЪДЪРЖАНИЕ

СЪДЪРЖАНИЕ	2
1. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ	3
ЦЕЛ.....	3
ОБХВАТ.....	3
ОБЩИ ПРИНЦИПИ	4
2. РЕД ЗА ПРИЛАГАНЕ НА РАЗРЕШИТЕЛНИЯ РЕЖИМ ПО ЗБИЯЕ ЗА ДЕЙНОСТИ С ИЙЛ	5
3. ИЗДАВАНЕ, ИЗМЕНЕНИЕ, ПОДНОВЯВАНЕ И ПРЕКРАТЯВАНЕ НА ЛИЦЕНЗИИ ЗА ДЕЙНОСТИ С ИЙЛ	6
ДОКУМЕНТИ ЗА ИЗДАВАНЕ НА ЛИЦЕНЗИЯ.....	6
ДОКУМЕНТИ ЗА ИЗМЕНЕНИЕ НА ЛИЦЕНЗИЯ.....	10
ДОКУМЕНТИ ЗА ПОДНОВЯВАНЕ НА ЛИЦЕНЗИЯ.....	11
ДОКУМЕНТИ ЗА ПРЕКРАТЯВАНЕ НА ЛИЦЕНЗИЯ.....	12
4. ИЗДАВАНЕ, ПОДНОВЯВАНЕ, ИЗМЕНЕНИЕ И ПРЕКРАТЯВАНЕ НА РАЗРЕШЕНИЯ ЗА ДЕЙНОСТИ С ИЙЛ	12
ДОКУМЕНТИ ЗА ИЗДАВАНЕ НА РАЗРЕШЕНИЕ ЗА ДЕЙНОСТ С ИЙЛ.....	12
Разрешение за строителство на обект с ИЙЛ, монтаж и предварителни изпитвания.....	12
Извършване на промени в предвидени по проект конструкции, системи и компоненти, свързани с радиационната защита в обекти с източници на йонизиращи лъчения	14
Извеждане от експлоатация на обект с радиоактивни вещества.....	14
Разрешение за временно съхраняване на радиоактивни вещества получени при извършването на дейности с източници на йонизиращи лъчения или свързани с такава дейност	15
Внос и износ на ИЙЛ.....	16
Възстановяване на терени, замърсени с радиоактивни вещества	18
ДОКУМЕНТИ ЗА ИЗМЕНЕНИЕ НА РАЗРЕШЕНИЕ.....	19
ДОКУМЕНТИ ЗА ПОДНОВЯВАНЕ НА РАЗРЕШЕНИЕ.....	19
ДОКУМЕНТИ ЗА ПРЕКРАТЯВАНЕ НА РАЗРЕШЕНИЕ.....	20
5. ИЗДАВАНЕ И ПРЕКРАТЯВАНЕ НА УДОСТОВЕРЕНИЕ ЗА РЕГИСТРАЦИЯ ЗА ДЕЙНОСТ С ИЙЛ	20
ДОКУМЕНТИ ЗА ИЗДАВАНЕ НА УДОСТОВЕРЕНИЕ ЗА РЕГИСТРАЦИЯ ЗА ДЕЙНОСТ С ИЙЛ	20
Работа с източници на йонизиращи лъчения с цел техническо обслужване, монтаж, демонтаж, измервания, строителни и ремонтни дейности и други услуги за лица, които използват или произвеждат източници на йонизиращи лъчения.....	20
Използване на ИЙЛ за немедицински образни изследвания.....	21
ПРЕКРАТЯВАНЕ НА УДОСТОВЕРЕНИЕ ЗА РЕГИСТРАЦИЯ ЗА ДЕЙНОСТ С ИЙЛ.....	22
ПРИЛОЖЕНИЕ № 1	23
ПРИЛОЖЕНИЕ № 2	25
ПРИЛОЖЕНИЕ № 3	26

1. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

ЦЕЛ

1.1 Ръководството е предназначено за юридически и физически лица (заявители, лицензианти, титуляри на разрешения и други), които ще извършват или извършват дейности, свързани с източници на йонизиращи лъчения (ИЙЛ). Целта е да се подпомогнат заинтересованите лица за точно и коректно попълване на необходимите документи в стандартизирана форма и да се улесни тяхната работа в процеса на издаване на лицензии, разрешения или удостоверения за регистрация за дейности с ИЙЛ, в съответствие със Закона за безопасно използване на ядрената енергия (ЗБИЯЕ).

1.2 Формата и съдържанието на необходимите документи за издаване, подновяване, изменение, прекратяване на лицензии и разрешения за дейности с ИЙЛ, както и за издаване и прекратяване на удостоверения за регистрация, са в пълно съответствие с изискванията на Наредбата за реда за издаване на лицензии и разрешения за безопасно използване на ядрената енергия (НРИЛРБИЯЕ).

ОБХВАТ

1.3 Ръководството посочва реда и основните изисквания относно съдържанието и формата на необходимите документи, които се представят от заявителите в АЯР за издаване, изменение, подновяване и/или прекратяване на:

- лицензии за използване на ИЙЛ за стопански, медицински, ветеринарномедицински, научни цели или за осъществяване на контролни функции;
- лицензии за производство на ИЙЛ;
- лицензии за производство на потребителски продукти, включително на медицински изделия по смисъла на Закона за медицинските изделия, чрез добавяне на радиоактивни вещества;
- лицензии за експлоатация и техническа ликвидация на обекти за добив и преработване на руда, съдържаща естествен уран или торий;
- разрешения за строителство, монтаж и предварителни изпитания на обект с ИЙЛ;
- разрешения за извършване на промени в предвидени по проект конструкции, системи и компоненти, свързани с радиационната защита в обекти с ИЙЛ;
- разрешения за извеждане от експлоатация на обект с радиоактивни вещества;
- разрешения за временно съхраняване на радиоактивни вещества, получени при извършването на дейности с източници на йонизиращи лъчения или свързани с такава дейност;
- разрешения за внос и износ на ИЙЛ;
- разрешения за възстановяване на терени, замърсени с радиоактивни вещества.

1.4 Ръководството посочва реда и основните изисквания относно съдържанието и формата на необходимите документи, които се представят от заявителите в АЯР за издаване и прекратяване на удостоверения за регистрация за:

- работа с източници на йонизиращи лъчения с цел техническо обслужване, монтаж, демонтаж, измервания, строителни и ремонтни дейности и други услуги за лица, които използват или произвеждат източници на йонизиращи лъчения;
- използване на източници на йонизиращи лъчения за немедицински образни изследвания.

1.5 Ръководството не се отнася за:

РЪКОВОДСТВО
за съдържанието и формата на необходимите документи
за издаване, подновяване, изменение и прекратяване на лицензии
и разрешения за дейности с ИЙЛ

- издаване, изменение, подновяване и прекратяване на лицензионни актове за дейности по използване на ядрена енергия, управление на радиоактивни отпадъци и превоз на радиоактивни вещества и ядрен материал;
- подаване на уведомления за дейности с ИЙЛ по член 56, алинея 3 от ЗБИЯЕ.

ОБЩИ ПРИНЦИПИ

1.6 Съгласно ЗБИЯЕ дейностите с ИЙЛ подлежат на разрешителен режим. Председателят на АЯР е оправомощен да издава, изменя, подновява, прекратява и отнема лицензии и разрешения за безопасно осъществяване на дейности с ИЙЛ, както и да издава, прекратява и отнема удостоверения за регистрация за дейности с ИЙЛ.

1.7 Лицензиите, разрешенията и удостоверенията за регистрация се издават, изменят, подновяват, прекратяват или отнемат в съответствие с принципите и при условията, определени от ЗБИЯЕ, и по реда на НРИЛРБИЯЕ.

1.8 Дейностите, водещи до облъчване от йонизиращи лъчения, трябва да бъдат предварително обосновани от гледна точка на техните икономически, социални и други ползи, при което ползата е по-голяма от вредата за здравето на човека, която те могат да причинят. В Приложение № 1 са посочени дейности с ИЙЛ, които се считат за необосновани и са забранени по принцип.

1.9 При обосноваване на срока на валидност (срок на действие) на лицензия, разрешение или удостоверение за регистрация за дейност с ИЙЛ следва да се имат предвид:

- радиационния риск за конкретна дейност с ИЙЛ;
- очакваните дози от външно и вътрешно облъчване в резултат на дейността;
- представената обосновка от заявителя на дейността.

1.10 Срокът на валидност на лицензия се определя за всеки конкретен случай и може да бъде:

- от 3 до 5 години за следните дейности:
  - използване на закрити източници от категория 1 и 2;
  - използване на открити източници за работи от I и II клас;
  - използване на ускорители с енергия на ускорените частици над 10 MeV;
  - превоз на радиоактивни вещества;
  - производство на ИЙЛ;
  - производство на потребителски продукти, включително на медицински изделия по смисъла на Закона за медицинските изделия, чрез добавяне на радиоактивни вещества;
- от 5 до 10 години за следните дейности:
  - използване на закрити източници от категория 3 и 4;
  - използване на открити източници за работи от III клас;
  - използване на ускорители с енергия на ускорените частици под 10 MeV;
  - използване на рентгенови уредби.

1.11 Срокът на валидност на лицензия за експлоатация и техническа ликвидация на обекти за добив и преработване на руда, съдържаща естествен уран или торий, може да бъде 10 години.

1.12 Срокът на валидност на разрешение за еднократен или транзитен превоз на радиоактивни вещества или за внос и износ на ИЙЛ се определя за всеки конкретен случай съобразно с предвиденото време, необходимо за извършване на дейността.

1.13 Срокът на валидност може да бъде до три години за следните видове разрешения за

РЪКОВОДСТВО
за съдържанието и формата на необходимите документи
за издаване, подновяване, изменение и прекратяване на лицензии
и разрешения за дейности с ИЙЛ

дейности с ИЙЛ:

- строителство, монтаж и предварителни изпитвания на обект с ИЙЛ;
- извършване на промени в предвидени по проект конструкции, системи и компоненти, свързани с радиационната защита в обекти с ИЙЛ;
- извеждане от експлоатация на обект с радиоактивни вещества;
- временно съхраняване на радиоактивни вещества.

1.14 Срокът на валидност на разрешение за възстановяване на терени, замърсени с радиоактивни вещества, се определя за всеки конкретен случай съобразно периода, необходим за извършване на дейността.

1.15 Срокът на валидност, за който се издава удостоверение за регистрация за дейност с ИЙЛ, може да бъде от 3 до 5 години и се определя за всеки конкретен случай, отчитайки обективните обстоятелства и фактори, като се прилага степенуван подход.

1.16 Срокът на валидност на лицензии, разрешения и удостоверения за регистрация за дейности с ИЙЛ не може да бъде по-дълъг от срока на валидност, предложен и обоснован от заявителите в представената документация за издаване на съответните административни актове по ЗБИЯЕ.

1.17 Срокът на валидност на лицензии, разрешения и удостоверения за регистрация може да бъде по-кратък от срока, посочен в обосновката на заявителя, когато представената от заявителя обосновка за срока на валидност и/или продължителността (времетраенето) на конкретна дейност с ИЙЛ и не са съобразени с конкретни обективни обстоятелства и фактори.

1.18 Издадени лицензии и разрешения за дейности с ИЙЛ могат да се изменят, подновяват и прекратяват от председателя на АЯР по искане на съответните заявители и в случаите, определени в ЗБИЯЕ. Издадени удостоверения за регистрация могат да се прекратяват от председателя на АЯР по искане на съответните заявители и в случаите, определени в ЗБИЯЕ. Лицензиите и разрешенията могат да бъдат изменени по служебен път по реда, определен в ЗБИЯЕ и НРИЛРБИЯЕ.

1.19 Лицензия или разрешение се подновява за срок не по-дълъг от срока на първоначалния акт. Лицензия или разрешение се подновява, ако заявителят е осъществявал дейността при спазване на условията на първоначалният акт и изискванията на чл. 3 на НРИЛРБИЯЕ. Заявление за подновяване се представя най-късно два месеца преди изтичането на срока на първоначалната лицензия или разрешение, в съответствие с изискванията на чл. 24 на НРИЛРБИЯЕ.

1.20 Председателят на АЯР може да откаже с мотивирана заповед да издаде, измени, поднови или прекрати лицензия или разрешение за дейност с ИЙЛ, както и да издаде или прекрати удостоверение за регистрация.

2. РЕД ЗА ПРИЛАГАНЕ НА РАЗРЕШИТЕЛНИЯ РЕЖИМ ПО ЗБИЯЕ ЗА ДЕЙНОСТИ С ИЙЛ

2.1 За издаване, изменение, подновяване и/или прекратяване на лицензия или разрешение за дейност с ИЙЛ, включително за издаване на удостоверение за регистрация, се подава [заявление](#) на хартиен носител или по електронен път с приложения към него необходими документи, като:

- документите се представят на български език в оригинал или заверено копие;
- официални документи на чужд език се представят заедно с легализиран превод на български език, а други документи на чужд език се представят заедно с превод на български език, извършен от заклет преводач;

РЪКОВОДСТВО
за съдържанието и формата на необходимите документи
за издаване, подновяване, изменение и прекратяване на лицензии
и разрешения за дейности с ИЙЛ

- в случай на заявление на хартиен носител, документите се представят освен на хартиен и на електронен носител, с изключение на издадените от компетентните държавни органи официални документи, които се представят само на хартиен носител;
- в случаите, когато заявление се подава по електронен път, документите се прилагат във вид на сканирани копия;
- документи, които вече са представени в АЯР и са актуални, съответстващи на действащата нормативна уредба, не се представят повторно, но се посочва входящият номер на АЯР, с които са внесени или регистрационните номера на издадените по тях лицензионни актове (лицензии, разрешения, удостоверения за регистрация).

2.2 Регулаторен преглед на представената документация, анализ и оценка за съответствие на дейността с нормативните изисквания за радиационна защита, физическа защита и аварийна готовност се извършва по утвърдените от председателя на АЯР вътрешни правила и процедури. При констатирани нередовности в представената документация председателят на АЯР указва на заявителя да отстрани нередовностите в подходящ срок, но не по-дълъг от три месеца, да допълни представените документи, допълнително да представи документи и/или да извърши допълнителни проучвания. Срокът за издаване на съответен лицензионен акт започва да тече от датата на изпълнение на указанията, дадени по реда на чл. 6, ал. 2 или чл. 8, ал. 4 на НРИЛРБИЯЕ.

2.3 Председателят на АЯР издава или подновява лицензии и разрешения за извършване на дейности с ИЙЛ, като определя съответни условия, които могат да се отнасят за различни аспекти на радиационната защита.

2.4 При установени нередовности или при неотстранени такива, председателят на АЯР със заповед отказва издаването, изменението, подновяването или прекратяването на лицензия или разрешение за извършване на дейност с ИЙЛ, включително издаването или прекратяването на удостоверение за регистрация.

2.5 Издадените от председателя на АЯР лицензии, разрешения или удостоверения за регистрация се връчват след заплащане на дължимите държавни такси от съответните заявители. Лицензия, разрешение или удостоверение за регистрация може да бъде получено:

- на място в АЯР;
- на електронен адрес, съгласно Закона за електронно управление (ЗЕУ);
- в профил на Системата за сигурно електронно връчване по ЗЕУ;
- на посочен точен адрес чрез лицензиран пощенски оператор като вътрешна препоръчана пощенска пратка или като вътрешна куриерска пратка за сметка на заявителя (получателя).

3. ИЗДАВАНЕ, ИЗМЕНЕНИЕ, ПОДНОВЯВАНЕ И ПРЕКРАТЯВАНЕ НА ЛИЦЕНЗИИ ЗА ДЕЙНОСТИ С ИЙЛ

ДОКУМЕНТИ ЗА ИЗДАВАНЕ НА ЛИЦЕНЗИЯ

3.1 Към заявлението за издаване на лицензия за дейност с ИЙЛ (с изключение на лицензия за експлоатация и техническа ликвидация на обекти за добив и преработване на руда, съдържаща естествен уран или торий) се прилагат:

- документ за платена такса за разглеждане на съответното заявление;
- управленска и организационна структура - документ, описващ или схематично представящ органите на управление на заявителя на различни равнища и връзките

РЪКОВОДСТВО
за съдържанието и формата на необходимите документи
за издаване, подновяване, изменение и прекратяване на лицензи
и разрешения за дейности с ИЙЛ

между отделните структури (подразделения и звена) на организацията. Такъв документ не се изисква, когато заявителят е физическо лице и ще извършва дейността лично.

- **акт** на заявителя за определяне на персонал, ангажиран с дейностите с ИЙЛ, и за определяне на отговорни лица за радиационна защита в обект с ИЙЛ. Актовете (заповеди) се издават на основание на чл. 75, ал. 2, т. 3 на НРИЛРБИЯЕ и чл. 64 на Наредбата за радиационна защита (НРЗ). В акта за определяне на персонал, ангажиран в дейностите с ИЙЛ, се посочват лицата, които работят непосредствено с ИЙЛ, и лица, които не са пряко ангажирани с дейностите с ИЙЛ, но могат да попаднат в среда на йонизиращо лъчение. Броят на лицата, на които се възлагат конкретни отговорности и задължения за осигуряване на радиационна защита в даден обект с ИЙЛ, се определя от заявителя в зависимост от спецификата и сложността на обекта. За обект с ИЙЛ, в който поради спецификата и сложността на осъществяваната дейност не е възможно едно длъжностно лице да изпълнява всички функции на отговорник по радиационна защита, заявителят може определи със заповед и други лица. Правомощията и задълженията на отговорните лица се регламентират във вътрешните документи на заявителя за съответния обект с ИЙЛ и длъжностните им характеристики;
- описание на ИЙЛ и на дейностите, осъществявани с тях, включително техническа документация (обяснителна записка, чертежи, схеми, снимки) и сертификати на ИЙЛ, необходими за оценка на радиационната защита;
- оценка на очакваните дози на персонала, при нормални и аварийни условия - документ, съдържащ анализ на очакваните дози на персонала при извършване на дейност с ИЙЛ при нормални условия на работа и при аварийни условия. При изготвянето му се оценяват всички възможни начини на радиационно въздействие върху персонала от съответните ИЙЛ, включително и от ИЙЛ, дейността с които попада в обхвата на чл. 56, ал. 3 от ЗБИЯЕ. Оценката на очакваните дози на персонала при аварийни условия се изготвя в съответствие с описаните аварийни ситуации във вътрешния аварийен план;
- описание на използваните средства за индивидуална защита, както и на приспособленията и съоръженията, използвани за безопасна работа и защита на персонала от йонизиращи лъчения – описват се стационарни и преносими лъчезащитни съоръжения (защитни екрани, паравани, оловни тухли, листове и стъкла, контейнери, шахти, боксове, камини, лабиринти, баритни замазки и др.) и индивидуални защитни средства за всички лица, подложени на въздействие на йонизиращи лъчения (специално работно облекло, защитни престилки, ръкавици, очила, гонадни защиты и др.);
- инструкция за радиационна защита – документът се изготвя съгласно типово съдържание, дадено в Приложение № 2. В случай, че в даден обект с ИЙЛ се използват и източници, дейността с които попада в обхвата на чл. 56, ал. 3 от ЗБИЯЕ, инструкцията обхваща и дейностите с тях. Разпределението на отговорностите по осигуряване на радиационната защита в обекта с ИЙЛ трябва да бъде точно и ясно и без размиване в отделните документи – длъжностни характеристики, актовете по определяне на отговорни лица за радиационна защита в обекта с ИЙЛ, правилник за вътрешния ред и др. При определяне на дозовите квоти (ограничения) за персонал и лица от населението се използва коефициент на сигурност минимум 2,5. Техническите и организационни мерки трябва да отразяват спецификата на извършваната дейност с ИЙЛ и начините за осигуряване на радиационна защита на всички облъчвани лица. При определяне на контролни нива се вземат предвид основните и вторичните граници на дозите и принципът за оптимизация на радиационната защита, като се отчитат:
  - неравномерността на радиационното въздействие във времето;

РЪКОВОДСТВО
за съдържанието и формата на необходимите документи
за издаване, подновяване, изменение и прекратяване на лицензии
и разрешения за дейности с ИЙЛ

- необходимостта да се запази нивото на радиационно въздействие в даден обект под нормативно установените граници;
- ефективността на прилаганите мерки за подобряване на радиационната защита в обекта.

При определяне на контролни нива за обемната и специфичната активност на атмосферен въздух и на вода във водоеми се отчита възможното постъпване на радионуклиди по хранителната верига и външното облъчване от радионуклиди в околната среда;

- вътрешен аварийен план – документът се изготвя съгласно типово съдържание, дадено в Приложение № 3. Вътрешният аварийен план определя функциите и действията на заявителя (лицензианта или титуляря на разрешение) в границите на площадката на обекта с ИЙЛ;
- експертно заключение за медицинска пригодност на персонала за работа в среда на йонизиращи лъчения – издава се от Национален център по радиобиология и радиационна защита или от лечебно заведение, което отговаря на изискванията, посочени в Наредба № 11 за здравни норми и изисквания при работа в среда на йонизиращи лъчения;
- удостоверение за правоспособност на персонала и отговорните лица за работа с ИЙЛ – издава се от лице, получило лицензия по реда на ЗБИЯЕ за провеждане на специализирано обучение на лица, професионално заети с дейности с ИЙЛ (първа и втора група съгласно Наредбата за условията и реда за придобиване на професионална квалификация и за реда за издаване на лицензии за специализирано обучение и на удостоверения за правоспособност за използване на ядрената енергия) или от председателя на АЯР за квалифицирани експерти по радиационна защита (трета група съгласно същата наредба). Лицата от първа и втора група се определят от заявителя.

Удостоверения за правоспособност не се изискват за:

- лица, които не извършват дейности с ИЙЛ, но могат при определени условия да попаднат в среда на йонизиращи лъчения;
- лица, извършващи дейности с ИЙЛ, съгласно Приложение № 2 към чл. 98к, ал. 1 от НРИЛРБИЯЕ;
- лицата, заемачи длъжностите „медицински физик – експерт“ или „медицински физик“, признаването на правоспособността на които се извършва по реда на Наредба № 2 за условията и реда за осигуряване защита на лицата при медицинско облъчване.

Удостоверение за правоспособност втора група се изисква за горепосочените лица, ако същите са определени като отговорни лица по радиационна защита в даден обект с ИЙЛ.

- вътрешни правила и процедури, определящи отговорностите и задълженията за осигуряване на радиационната защита, включително организацията на работа – в документа се разписва организацията, реда за контрол на достъпа до даден обект с ИЙЛ, условията и начина за извършване на дейности с ИЙЛ, включително: използваните методики и стандарти, ред и начин за получаване, съхранение, предаване и отчитане на ИЙЛ, ред и начин за събиране, сортиране, обработване, предаване, съхранение и отчитане на генерираните РАО, ред и начин за допускане до самостоятелна работа с ИЙЛ, начални, текущи и периодични инструктажи и проверка на знанията на персонала по радиационна защита;
- програма за мониторинг на радиационните характеристики на работната среда и за индивидуален мониторинг, включително описание на използваните технически средства. В програмата се определят радиационните характеристики на работната среда, които подлежат на контрол, честотата на планираните измервания и контролните точки, видът, типът и характеристиките на предвидените средства за измерване (диапазони, точности, особености), критерии за съответствие на

РЪКОВОДСТВО
за съдържанието и формата на необходимите документи
за издаване, подновяване, изменение и прекратяване на лицензии
и разрешения за дейности с ИЙЛ

измерените стойности с определени контролни нива, срокове и отговорници за изпълнението им. Обхватът и обемът на програмата за обекти, където се извършват работи от I клас с открити ИЙЛ, подлежи на съгласуване със специализираните контролни органи;

- документ от метрологичен контрол на техническите средства, които се използват за измерване на радиационните характеристики на работната среда;
- документ, удостоверяващ че е осигурен индивидуален мониторинг на персонала;
- анкетен лист по образец, утвърден от председателя на АЯР;
- документ, удостоверяващ, че е осигурена физическата защита на обекта с ИЙЛ, съгласуван от компетентните органи на Министерството на вътрешните работи (МВР), като заявителят може да представи анкетен лист, съгласуван от компетентните органи на МВР (изисква се за обекти с радиоактивни вещества);
- оценка на количеството и вида РАО, които се очаква да се получат за срока на лицензията и мерки за тяхното безопасно съхраняване и предаване за управление на лица, които притежават лицензия, издадена по реда на чл. 53 и чл. 54 от НРИЛРБИЯЕ – в оценката се посочват количества, активности и радионуклиден състав на очакваните РАО при експлоатацията на даден обект с ИЙЛ, съответно мерки за тяхното безопасно управление (изисква се за обекти с радиоактивни вещества и ускорители на частици);
- други документи, които установяват съответствието с изискванията за извършване на съответната дейност – в зависимост от извършваната дейност с ИЙЛ е възможно председателят на АЯР да изиска от заявителя допълнителни документи, установяващи съответствието на извършваната дейност с нормативните изисквания за радиационна защита, физическа защита и аварийна готовност.

3.2 Към заявление за издаване на лицензия за използване на ИЙЛ за стопански, ветеринарномедицински или научни цели, включително осъществяване на контролни функции се прилагат и документи, удостоверяващи, че е осигурена техническа поддръжка на използваните технически средства за осъществяване на дейността.

3.3 Към заявление за издаване на лицензия за използване на ИЙЛ за медицински цели се прилагат допълнително:

- описание на предвидените за използване индивидуални средства за радиационна защита при медицинско облъчване;
- документи, удостоверяващи спазването на нормативните изисквания в областта на опазване на здравето към извършване на съответната дейност.

3.4 Към заявление за издаване на лицензия за експлоатация и за техническа ликвидация на обект за добив и преработване на руда, съдържаща естествен уран или торий, се прилагат само следните документи:

- обосновка на заявената дейност, отчитаща икономическите, социалните и други ползи, съпоставени с вредата от очакваното облъчване на лица от персонала и населението в резултат на дейността;
- управленска и организационна структура, вътрешни правила и процедури, определящи организацията на работата, разпределението на отговорности и задължения при осъществяване на дейността и за прилагане на предвидените мерки за радиационна защита и радиационен мониторинг;
- документ, удостоверяващ, че на заявителя е предоставена концесия за добив на руда, съдържаща естествен уран или торий;
- план за управление на минните отпадъци от добива и преработването на руда, съдържаща естествен уран или торий (описание на дейността, пораждаща минните отпадъци; характеристика на отпадъците и прогноза за количеството им; възможни рискове за околната среда - замърсяване на води, въздух и почви, и мерки за

РЪКОВОДСТВО
за съдържанието и формата на необходимите документи
за издаване, подновяване, изменение и прекратяване на лицензии
и разрешения за дейности с ИЙЛ

- предотвратяването им; процедури за контрол и мониторинг; мерки за предотвратяване на аварии);
- цялостен работен проект за добив и преработване на руда, съдържаща естествен уран или торий;
  - програма за осигуряване на радиационна защита при експлоатацията на обект за добив и преработване на руда, съдържаща естествен уран или торий, и програма за радиационен мониторинг на работната и околната среда;
  - документи, доказващи необходимите за дейността квалификация, познания, опит и правоспособност на персонала, който ще извършва дейността;
  - документи, доказващи, че заявителят разполага с достатъчно финансови, технически и материални ресурси за безопасното осъществяване на дейността;
  - план за техническа ликвидация с дефинирано крайно състояние.

3.5 При дейност с ИЙЛ, за която не е доказано предварително, че ползата от нея е по-голяма от вредата за здравето на хората, се изисква от заявителя да представи в АЯР писмена обосновка на съответната дейност с ИЙЛ, в рамките на производството по издаване на лицензия и в съответствие с чл. 3, ал. 2, т. 3 на ЗБИЯЕ и чл. 27 на НРЗ. Обосновката трябва да съдържа информацията, посочена в Приложение № 1.

3.6 Председателят на АЯР се произнася по подадено заявление за издаване на лицензия в двумесечен срок.

ДОКУМЕНТИ ЗА ИЗМЕНЕНИЕ НА ЛИЦЕНЗИЯ

3.7 Лицензия за дейност с ИЙЛ се изменя (включително допълва):

- при промяна на нормативните изисквания по радиационна защита;
- при възникване на нови обстоятелства от съществено значение за радиационната защита, които изискват преразглеждане и изменение на условията на лицензията;
- по причини, свързани с националната сигурност и обществения ред;
- при преобразуване на юридическо лице по смисъла на чл. 21а от ЗБИЯЕ.

3.8 Лицензиантът е длъжен в едномесечен срок от настъпването на обстоятелства, налагащи изменение на лицензията, да уведоми за това председателя на АЯР и да поиска съответното изменение със заявление. Ако в посочения срок лицензиантът не поиска изменението, председателят на АЯР го уведомява писмено за наличието на обстоятелства, налагащи изменението.

3.9 [Заявлението](#) за изменение на лицензия трябва да съдържа:

- идентификационни данни на заявителя;
- регистрационния номер на лицензията, на която се иска изменение;
- обосновка за исканото изменение;
- предложение за изменение.

3.10 Към заявлението се прилагат:

- документи, които установяват обстоятелствата, свързани с исканото изменение;
- документ за внесена такса, когато такава се дължи съгласно Тарифата за таксите, събирани от АЯР по ЗБИЯЕ.

3.11 При изменение на лицензия свързано с използване на нов ИЙЛ, за който се изисква издаване на разрешение за строителство на обект с ИЙЛ, монтаж и предварителни

РЪКОВОДСТВО
за съдържанието и формата на необходимите документи
за издаване, подновяване, изменение и прекратяване на лицензии
и разрешения за дейности с ИЙЛ

изпитвания и въвеждане в експлоатация на съответния обект, към заявлението за изменение на лицензия се прилагат документите по т. 3.1 от настоящото ръководство.

3.12 При изменение на лицензията, свързано с използване на нов ИЙЛ, за който не се изисква издаване на разрешение за строителство на обект с ИЙЛ, монтаж и предварителни изпитвания и/или въвеждане в експлоатация на съответния обект, към заявлението се прилага инвентарен списък и идентификационни данни на ИЙЛ (тип, модел, производител, фабрични номера, брой, вид и активност на радионуклидите по сертификат), включително копия от сертификатите им.

3.13 При преобразуване на юридическо лице по смисъла на чл. 21а от ЗБИЯЕ, лицензия се изменя въз основа на предварително искане, подадено от лицето, приело решение за преобразуването или от страните по сделката по прехвърлянето на търговското предприятие или за извършване на непаричната вноска. Изменението влиза в сила от датата на вписването в търговския регистър на преобразуването, съответно на прехвърлянето, на търговското предприятие или увеличението на капитала чрез непарична вноска. Към заявлението за изменение се прилагат договор или друг документ за съответното преобразуване и актуализиран анкетен лист.

При положение, че към момента на извършване на вписването в търговския регистър не е подадено предварително искане за изменение, лицензията се прекратява.

3.14 Председателят на АЯР се произнася по подадено заявление за изменение на лицензия в двумесечен срок.

ДОКУМЕНТИ ЗА ПОДНОВЯВАНЕ НА ЛИЦЕНЗИЯ

3.15 Подновяването на лицензия за дейност с ИЙЛ може да обхваща:

- продължаване на срока;
- продължаване на срока заедно с изменение на условията на лицензията.

3.16 Лицензия се подновява по искане на съответния лицензиант, като се подава [заявление](#) съдържащо:

- идентификационни данни на заявителя;
- регистрационния номер на лицензията или разрешението;
- искане за подновяване на лицензията или разрешението;
- предложение за изменение на срока, а в случаите когато се иска продължаване на срока с изменение на условията на лицензията и обосновано предложение за съответното изменение.

3.17 Към заявлението за подновяване на лицензия се прилагат:

- [актуализиран анкетен лист](#) по образец, утвърден от председателя на АЯР – към актуализираният анкетен лист се прилагат актуални документи по чл. 50 на НРЗ (инструкции, програми, правилници и актове за определяне на персонал и отговорни лица за радиационната защита в даден обект с ИЙЛ). За обекти с радиоактивни вещества актуализираният анкетен лист се съгласува с компетентните органи на Министерството на вътрешните работи относно осигурената физическа защита;
- документ, за платена такса за разглеждане на съответното заявление.

3.18 Председателят на АЯР се произнася по подадено заявление за подновяване на лицензия в двумесечен срок.

ДОКУМЕНТИ ЗА ПРЕКРАТЯВАНЕ НА ЛИЦЕНЗИЯ

3.19 Лицензия за дейност с ИЙЛ се прекратява в следните случаи:

- поради изтичане на срока на валидност, ако не е подадено заявление за подновяване;
- при подаване на заявление за прекратяване на лицензия;
- поради отнемане на лицензията;
- при смърт на физическо лице - лицензиант;
- при издаване на нова лицензия за същата дейност на същия или на нов титуляр;
- при преобразуване на юридическо лице - титуляр, когато към момента на вписване в търговския регистър не е налице изменение на лицензията в съответствие с чл. 21а, ал. 1 на ЗБИЯЕ;
- при обявяване в несъстоятелност или прекратяване с ликвидация на юридическото лице.

3.20 Заявлението за прекратяване на лицензия трябва да съдържа:

- идентификационни данни на заявителя;
- регистрационния номер на лицензията;
- предприети и необходими мерки за осигуряване на радиационната защита и физическата защита – същите трябва да доказват осигуряване на безопасно съхраняване на радиоактивните вещества и/или на радиоактивните отпадъци, получени в резултат на дейността, до предаването им за управление на лице, получило лицензия за експлоатация на съоръжение за управление на радиоактивни отпадъци. Безопасното съхраняване се осъществява чрез спазване на принципите и изискванията за радиационна защита и за физическа защита, посочени в ЗБИЯЕ, НРЗ и Наредбата за осигуряване на физическа защита на ядрените съоръжения, ядрения материал и радиоактивните вещества. За прекратяване на лицензия, в която като ИЙЛ е посочен генератор/и на рентгеново лъчение се представят документи, доказващи преустановяване на дейността по използването на ИЙЛ (например: документ за бракуване на ИЙЛ, за демонтаж на ИЙЛ и др.).

3.21 При прекратяване на лицензия председателя на АЯР се произнася по подаденото заявление в двумесечен срок. Председателят на АЯР може да откаже с мотивирана заповед прекратяване на лицензия, ако не са извършени необходимите предварителни действия за осигуряване на радиационната защита и физическата защита.

4. ИЗДАВАНЕ, ПОДНОВЯВАНЕ, ИЗМЕНЕНИЕ И ПРЕКРАТЯВАНЕ НА РАЗРЕШЕНИЯ ЗА ДЕЙНОСТИ С ИЙЛ

ДОКУМЕНТИ ЗА ИЗДАВАНЕ НА РАЗРЕШЕНИЕ ЗА ДЕЙНОСТ С ИЙЛ

Разрешение за строителство на обект с ИЙЛ, монтаж и предварителни изпитвания

4.1 За издаване на разрешение за строителство на обект с ИЙЛ, монтаж и предварителни изпитвания се подава заявление до председателя на АЯР, придружено със следните документи:

- технически проект и предвидени мерки за радиационна защита в съответния обект с ИЙЛ;
- копия от становището на съответния компетентен орган на МЗ относно съответствието на площадката с нормативните изисквания в областта на опазване на здравето;

РЪКОВОДСТВО
за съдържанието и формата на необходимите документи
за издаване, подновяване, изменение и прекратяване на лицензии
и разрешения за дейности с ИЙЛ

- документи, регламентиращи взаимоотношенията на заявителя с външни лица, наети за монтаж и предварителни изпитвания на ИЙЛ, които трябва да имат регистрация по чл. 56, ал. 3 от ЗБИЯЕ;
- документ, за платена такса за разглеждане на съответното заявление.

4.2 При изготвяне на проектната документация за обект с ИЙЛ лицата - заявителите се консултират с квалифициран експерт по радиационна защита. Проектната документация съдържа като неразделна част "Обосновка на радиационната защита". Обосновката на радиационната защита съдържа:

- описание и обосновка на предвидената дейност и технологията по използване на ИЙЛ в съответния обект;
- описание на конструкцията и техническите характеристики на предвидените ИЙЛ, включително: видове радионуклиди; единична и обща активност, физична и химична форма на радиоактивните източници; максимално допустими активности на радиоактивните източници по работни места; средно годишно потребление на открити източници; максимално запазващо напрежение, максимален работен ток и потребяема електрическа мощност за генератори на йонизиращи лъчения или за ускорители на заредени частици; допустим брой едновременно работещи уредби с ИЙЛ на определено място; специфични ограничителни условия, поставени от производителя на даден ИЙЛ;
- описание и схематично разположение на избраната площадка за строителство на обект с ИЙЛ, оценка за съответствие на площадката с нормативните изисквания за радиационна защита;
- описание на вероятни сценарии и пътища на облъчване за лица от персонала и населението при извършване на предвидените дейности в обекта, оценка на очакваните дози при нормални условия на работа и при аварийни ситуации в обекта;
- описание на методиката, използвана за изчисляване на лъчезащитни (стационарни и нестационарни защитни прегради, защитни екрани, врати или лабиринти и др.), както и на предвидените защитни материали, дебелени и размери на лъчезащитните прегради, предвидени за обект с ИЙЛ;
- схема на разположението на ИЙЛ и на работните помещения в контролираната и надзираваната зона, опис на обслужвани, полуобслужвани и необслужвани помещения в контролираната зона на обект с ИЙЛ;
- описание на предвидените технически и организационни мерки за осигуряване на радиационна защита в проектирания обект с ИЙЛ при нормални и при аварийни условия, включително на вентилационни системи, системи за пречистване на радиоактивни газове и аерозоли, системи за спецканализация, звукови и светлинни сигнализации, автоматизирани защити и блокировки за недопускане на неконтролирано облъчване;
- предвидени методи и технически средства за радиационен мониторинг на работната среда и за индивидуален дозиметричен контрол на персонала в обекта, препоръчан обем и честота на радиационния мониторинг, местоположение и брой на контролните точки за мониторинг;
- обосновани проектни контролни нива в работните помещения на обекта и дозови ограничения по отношение на ефективната и на еквивалентната доза за оптимизация на радиационната защита на персонала и лица от населението;
- очаквани количества, активности и радионуклиден състав на генерираните радиоактивни отпадъци в обекта;
- оценка на съответствието с нормативните изисквания за радиационна защита, приложими за конкретния обект с ИЙЛ.

РЪКОВОДСТВО
за съдържанието и формата на необходимите документи
за издаване, подновяване, изменение и прекратяване на лицензи
и разрешения за дейности с ИЙЛ

4.3 Когато дейността по строителство на обект с ИЙЛ, монтаж и предварителни изпитвания се извършва от заявителя, допълнително се представят:

- [акт](#) на заявителя за определяне на персонала, който извършва дейностите с ИЙЛ и за определяне на отговорните лица за радиационната защита;
- експертни заключения за медицинска пригодност на персонала за работа в среда на йонизиращи лъчения, издадени по реда на Наредба № 11 за здравни норми и изисквания при работа в среда на йонизиращи лъчения;
- удостоверения за правоспособност на персонала за работа с ИЙЛ, издадени по реда на Наредбата за условията и реда за придобиване на професионална квалификация и за реда за издаване на лицензи за специализирано обучение и на удостоверения за правоспособност за използване на ядрената енергия;
- документ, удостоверяващ, че е осигурен индивидуален мониторинг на персонала, в съответствие с изискванията на НРЗ.

4.4 В съответствие с чл. 88 от НРИЛРБИЯЕ не се изисква издаване на разрешение за строителство на обект с ИЙЛ, монтаж и предварителни изпитвания при:

- подмяна на рентгенова тръба в уредба или апарат в даден обект, когато радиационните характеристики на новата рентгенова тръба съвпадат с тези на подменената, като лицензиантът уведомява АЯР за предстоящата подмяна на рентгенова тръба в съответния обект и предоставя информация за радиационните характеристики на новата рентгенова тръба, както и резултатите от изпитванията след нейното монтиране.
- подмяна на закрит източник в уредба или апарат в даден обект, когато радиационните характеристики на новия източник съвпадат с тези на подменения, като лицензиантът уведомява АЯР за предстоящата подмяна на закрит източник в съответния обект и предоставя сертификат на източника, както и резултатите от измервания след неговото монтиране.

Извършване на промени в предвидени по проект конструкции, системи и компоненти, свързани с радиационната защита в обекти с източници на йонизиращи лъчения

4.5 За издаване на разрешение за извършване на промени в предвидени по проект конструкции, системи и компоненти, свързани с радиационната защита в обекти с ИЙЛ се подава [заявление](#) до председателя на АЯР, придружено със следните документи:

- обосновка на необходимостта от извършване на промени на съществуващи конструкции, системи и компоненти, свързани с радиационната защита в обекта, и оценка на влиянието на предвидените промени;
- технически проект за извършване на промените;
- документи, регламентиращи взаимоотношенията на заявителя с изпълнителя на проекта, който трябва да има регистрация по чл. 56, ал. 3 от ЗБИЯЕ.

Извеждане от експлоатация на обект с радиоактивни вещества

4.6 Разрешение за извеждане от експлоатация се изисква за обекти със закрити източници от категория 1 (например обекти с гама-облъчватели) и за обекти с открити източници (лаборатории за работи от I, II или III клас).

4.7 Разрешение за извеждане от експлоатация на обект с радиоактивни вещества се издава на лицата, които са използвали или съхранявали радиоактивните вещества, на техните правоприемници или на лицата, на които това е възложено с нормативен акт.

РЪКОВОДСТВО
за съдържанието и формата на необходимите документи
за издаване, подновяване, изменение и прекратяване на лицензии
и разрешения за дейности с ИЙЛ

4.8 Преди да се вземе решение за извеждане от експлоатация на обект с радиоактивни вещества, се извършва комплексно обследване на радиационното и техническото състояние на технологичните системи и оборудването, строителните конструкции и прилежащата територия на обекта.

4.9 За издаване на разрешение за извеждане от експлоатация на обект с радиоактивни вещества се подава [заявление](#) до председателя на АЯР, придружено със следните документи:

- план за извеждане от експлоатация, утвърден от заявителя, който включва:
- описание на етапите и съответните дейности по извеждане от експлоатация;
- оценка на очакваните дози на облъчване и мерки за радиационна защита при отделните етапи на извеждане от експлоатация, включително методи и средства за дезактивация и за осигуряване на безопасност при демонтаж на радиоактивни източници и при работа с оборудване и материали, съдържащи радиоактивни вещества;
- описание на наличните закрити и открити източници, други радиоактивни вещества и РАО в обекта;
- оценка на очакваните количества РАО при извеждането от експлоатация на обекта, данни за радионуклидния състав и активността им.
- документи от обследване на радиационното състояние на обекта (сгради и прилежаща територия, помещения, технологични съоръжения, системи и оборудване, използвани за работа с радиоактивни вещества);
- описание на мерките за безопасно съхраняване на РАО;
- акт на заявителя за определяне на персонала, който ще извършва дейностите с ИЙЛ и за определяне на отговорните лица за радиационната защита;
- експертно заключение за медицинска пригодност на персонала за работа в среда на йонизиращи лъчения, издадено по реда на Наредба № 11 за здравни норми и изисквания при работа в среда на йонизиращи лъчения;
- удостоверения за правоспособност на персонала за работа с ИЙЛ, издадени по реда на Наредбата за условията и реда за придобиване на професионална квалификация и за реда за издаване на лицензии за специализирано обучение и на удостоверения за правоспособност за използване на ядрената енергия;
- документ, удостоверяващ, че е осигурен индивидуален мониторинг на персонала в съответствие с изискванията на НРЗ;

Забележка: Заявителят може да наема външни лица за извършване на дейности по извеждане от експлоатация, които притежават удостоверение за регистрация по чл. 5б, ал. 2 от ЗБИЯЕ. Ако извеждането от експлоатация е възложено от заявителя на външни лица, последните четири документа не се изискват.

- документ, за платена такса за разглеждане на съответното заявление.

4.10 След извеждане от експлоатация използването за други цели на помещенията, в които се е работило с радиоактивни вещества, се разрешава от органите за държавен здравен контрол по Закона за здравето.

Разрешение за временно съхраняване на радиоактивни вещества получени при извършването на дейности с източници на йонизиращи лъчения или свързани с такава дейност

4.11 Разрешение за временно съхраняване на радиоактивни вещества се издава на лице, което има намерение да съхранява за определено време в даден обект (специално оборудвано

РЪКОВОДСТВО
за съдържанието и формата на необходимите документи
за издаване, подновяване, изменение и прекратяване на лицензии
и разрешения за дейности с ИЙЛ

помещение-хранилище) закрити източници, открити източници, други радиоактивни материали и/или радиоактивни отпадъци.

4.12 Не се изисква издаване на разрешение за временно съхраняване на ИЙЛ на:

- радиоактивни вещества, които са включени в обхвата на лицензия за използване или производство на ИЙЛ;
- генератори на йонизиращи лъчения (рентгенови уредби и апарати).

4.13 За издаване на разрешение за временно съхраняване на радиоактивни вещества се подава [заявление](#) до председателя на АЯР, придружено със следните документи:

- декларация или други документи, удостоверяващи, че заявителят разполага с достатъчно финансови ресурси, необходими за безопасното осъществяване на дейността;
- акт на заявителя за определяне на персонала, който извършва дейностите с ИЙЛ и за определяне на отговорните лица за радиационната защита;
- вътрешен аварийен план;
- експертно заключение за медицинска пригодност на персонала за работа в среда на йонизиращи лъчения, издадено по реда на Наредба № 11 за здравни норми и изисквания при работа в среда на йонизиращи лъчения;
- удостоверения за правоспособност на персонала за работа с ИЙЛ, издадени по реда на Наредбата за условията и реда за придобиване на професионална квалификация и за реда за издаване на лицензии за специализирано обучение и на удостоверения за правоспособност за използване на ядрената енергия;
- програма за мониторинг на радиационните характеристики на работната среда и за индивидуален мониторинг, включително описание на използваните технически средства;
- документ, удостоверяващ, че е осигурен индивидуален мониторинг на персонала в съответствие с изискванията на НРЗ;
- анкетен лист по [образец](#), съгласуван с компетентните органи на МВР относно осигуряването на физическа защита на радиоактивни вещества, който съдържа: описание на съхраняваните радиоактивни вещества, данни за техните опаковки и технически характеристики, количества и активност, включително данни за очакваната мощност на дозата вътре в хранилището и на външните му повърхности;
- схема на местоположението на хранилището и схема за местоположението на радиоактивните вещества вътре в хранилището;
- документ, за платена такса за разглеждане на съответното заявление.

4.14 Съхраняването на радиоактивни вещества във временни хранилища извън територията на обекта, включително гама-дефектоскопи, уреди за каротаж, влагомери, плътномер и други, които се използват в полеви условия, се допуска след съгласуване с МВР и разрешение от АЯР. Мощността на дозата на външните повърхности на временно хранилище за радиоактивни източници или на оградата му не трябва да надвишава 1 $\mu\text{Sv/h}$ (или 1 $\mu\text{Gy/h}$).

Внос и износ на ИЙЛ

4.15 За издаване на разрешение за внос или износ на ИЙЛ се подава [заявление](#), придружено със следните документи:

- документи, определящи лицето, за което са предназначени внасяните или изнасяните ИЙЛ;

РЪКОВОДСТВО
за съдържанието и формата на необходимите документи
за издаване, подновяване, изменение и прекратяване на лицензии
и разрешения за дейности с ИЙЛ

- инвентарен списък и идентификационни данни на внасяните или изнасяните ИЙЛ (тип, модел, производител, фабрични номера, брой, активност на радионуклидите и други технически характеристики за съответния вид ИЙЛ), включително данни за опаковките на радиоактивните източници при превоза им;
- попълнени и подписани документи, които се изискват от митническите служби при внасяне или изнасяне на стоки по общия ред за регистриране и разрешаване на външнотърговски сделки;
- документи, удостоверяващи съответствието на внасяните или изнасяните ИЙЛ с определени стандарти (техническа документация за съответния вид ИЙЛ, сертификати, снимки, схеми);
- документ, доказващ, че е осигурено превозването на радиоактивните източници от лице, което има разрешение или лицензия за превоз на радиоактивни вещества, издадени по реда на глава четвърта, раздел III от НРИЛРБИЯЕ;
- документ, за платена такса за разглеждане на съответното заявление.

4.16 При внос допълнително се представят:

- документи, доказващи, че лицето, за което са предназначени радиоактивните източници има лицензия за използване или е осигурило безопасното им съхраняване;
- документ, удостоверяващ че е осигурено връщането на закрити източници, които са от категория 1, 2 и 3 и са с период на полуразпад по-голям от 5 години, на техните производители след прекратяване на използването им.

4.17 При износ допълнително се представя документ, издаден от компетентния орган от държавата по регистрацията на вносителя, удостоверяващ правото му да извършва тази дейност.

4.18 При доставка на ИЙЛ от/в държава-членка на Европейския съюз не се изисква издаване на разрешение за внос и износ. В този случай лицата, които доставят ИЙЛ, трябва:

- да осигурят превозването на радиоактивните източници от лице, което има разрешение или лицензия за превоз на радиоактивни вещества;
- да уведомят писмено председателя на АЯР веднага след като предадат доставяните от тях ИЙЛ на лицата, за които са предназначени;
- при всеки внос на закрити източници да представят за заверка в АЯР декларация, оформена по образец съгласно изискванията на чл. 4 и Анекс I на Регламент (ЕВРАТОМ) № 1493/93/ на Съвета от 8 юни 1993 г. относно доставките на радиоактивни вещества между държавите-членки;
- при всеки износ на закрити източници да представят в АЯР заверена от компетентния орган на съответната държава декларация, оформена по образец съгласно изискванията на чл. 4 и Анекс I на Регламент (ЕВРАТОМ) № 1493/93/ на Съвета от 8 юни 1993 г. относно доставките на радиоактивни вещества между държавите членки;
- да уведомяват писмено председателя на АЯР при всеки внос на закрити източници, които са от категория 1, 2 или 3 и са с период на полуразпадане по-голям от 5 години, и да представят документи, удостоверяващи, че е осигурено тяхното връщане на съответните производители след прекратяване на използването им.

4.19 В случай на извънредни обстоятелства се допуска, без да се издава разрешение по за внос на ИЙЛ по ЗБИЯЕ, да се извърши внос на радиоактивни източници, предназначени за юридически лица, които не притежават лицензия или разрешение за тяхното използване или съхраняване. Това е допустимо само при условие, че са предприети алтернативни мерки за осигуряване на безопасността при превоза и съхраняването на радиоактивните източници, внесени в страната при извънредни обстоятелства.

4.20 Използването на радиоактивни източници, внесени при извънредни обстоятелства и без разрешение по ЗБИЯЕ, се допуска след получаване на съответната лицензия за използване на тези източници от дадено юридическо лице.

4.21 В случай на извънредни обстоятелства при внос на радиоактивни източници АЯР изисква от съответния компетентен орган на държавата, която ще експортира тези източници, да представи писмено искане за получаване на съгласие от АЯР да се осъществи този внос. Писменото искане трябва да съдържа като минимум следната информация:

- идентификационни данни за получателя на радиоактивните източници;
- вид на радионуклидите, активности и други характеристики на радиоактивните източници;
- идентификационни данни за износителя на радиоактивните източници;
- срок на решението по искането за съгласие на АЯР за внос на радиоактивните източници.

4.22 При невъзможност да се гарантира безопасността на радиоактивния източник или по други обективни причини АЯР може да откаже да се извърши предвидения внос, за което уведомява компетентния орган на държавата-износител.

Възстановяване на терени, замърсени с радиоактивни вещества

4.23 За издаване на разрешение за възстановяване на терени, замърсени с радиоактивни вещества се подава [заявление](#), придружено със следните документи:

- схема на местоположението и границите на терена, описание на особеностите на терена и на предвидените възстановителни работи и дефиниране на крайното състояние;
- управленска и организационна структура и вътрешни правила (инструкции, процедури, заповеди), определящи организацията на работата, отговорностите и задълженията за безопасно осъществяване на дейността;
- предварителен анализ и оценка на нивата на замърсяване на терена с радионуклиди от естествен и/или техногенен произход, анализ на възможните рискове и пътищата на облъчване и разпространение на радиоактивни замърсявания при изпълнение на предвидените възстановителни работи;
- оценка на очакваните дози от облъчване на персонала, който ще извършва дейността;
- технически проект за възстановяване на терени, замърсени с радиоактивни вещества, план-график за осъществяването на проекта и критерии за приемливост;
- програма за радиационна защита при осъществяване на дейността и за радиационен мониторинг на работната среда, включително процедури и мерки за контрол и предотвратяване на радиоактивни замърсявания на води, въздух и почви, както и мерки за реагиране при възникване на аварийна ситуация;
- план за управление на генерираните в процеса на възстановяване на терена строителни отпадъци и замърсени земни маси, включващ прогноза за количеството и активността им;
- документи, доказващи необходимите за дейността квалификация, познания, опит и правоспособност на персонала, който ще извършва дейността, както и документи, доказващи, че заявителят разполага с достатъчно финансови, технически и материални ресурси за безопасното осъществяване на дейността.

ДОКУМЕНТИ ЗА ИЗМЕНЕНИЕ НА РАЗРЕШЕНИЕ

4.24 Издадено разрешение за дейност с ИЙЛ се изменя със заповед на председателя на АЯР по искане на съответния титуляр на разрешение чрез подаване на [заявление](#) или служебно.

4.25 Разрешение се изменя (включително допълва) в следните случаи:

- при промяна на нормативните изисквания по радиационна защита;
- при възникване на нови обстоятелства от съществено значение за радиационната защита, които изискват преразглеждане и изменение на условията на разрешението;
- по причини, свързани с националната сигурност и обществения ред;
- при преобразуване на юридическо лице по смисъла на чл. 21а от ЗБИЯЕ.

4.26 Титулярят на разрешение е длъжен в едномесечен срок от настъпването на обстоятелствата, налагащи изменение на разрешението, да уведоми за това председателя на АЯР и да поиска съответното изменение. Ако в посочения срок титулярят на разрешението не поиска изменение на лицензията или разрешението, председателят на АЯР го уведомява писмено за наличието на обстоятелствата, налагащи изменението.

4.27 Заявлението за изменение трябва да съдържа обосновка за исканото изменение и предложение за изменение. Към заявлението се прилагат и документи, които установяват обстоятелствата, свързани с исканото изменение.

4.28 При преобразуване на юридическо лице по смисъла на чл. 21а от ЗБИЯЕ, разрешение се изменя въз основа на предварително искане, подадено от лицето, приело решение за преобразуването или от страните по сделката по прехвърлянето на търговското предприятие или за извършване на непаричната вноска. Изменението влиза в сила от датата на вписването в търговския регистър на преобразуването, съответно на прехвърлянето, на търговското предприятие или увеличението на капитала чрез непарична вноска. Към заявлението за изменение се прилагат документи, удостоверяващи преобразуването. Ако към момента на извършване на вписването в търговския регистър не е подадено предварително искане за изменение, разрешението се прекратява.

ДОКУМЕНТИ ЗА ПОДНОВЯВАНЕ НА РАЗРЕШЕНИЕ

4.29 Разрешение за дейност с ИЙЛ се подновява по искане на съответния титуляр на разрешение, който подава [заявление](#), отнасящо се до:

- продължаване на срока;
- продължаване на срока заедно с изменение на условията на съответното разрешение.

4.30 Искането за продължаване на срока, както и за промяна на условията, се обосновават от заявителя. Заявлението за подновяване на разрешение се подава не по-късно от един месец преди изтичането на срока на действащото разрешение.

4.31 Към заявлението за подновяване на разрешение за временно съхраняване на радиоактивни вещества се прилага и актуализиран анкетен лист, съгласуван с компетентните органи на Министерството на вътрешните работи

ДОКУМЕНТИ ЗА ПРЕКРАТЯВАНЕ НА РАЗРЕШЕНИЕ

4.32 Разрешение за дейност с ИЙЛ се прекратява в следните случаи:

- с изпълнението на дейността - предмет на разрешението, или с изтичането на срока, за който е издадено;
- при подаване на заявление за прекратяване на разрешение;
- поради отнемане на разрешението;
- при преобразуване на юридическо лице - титуляр, когато към момента на вписване в търговския регистър не е налице изменение на разрешението в съответствие с чл. 21а, ал. 1 на ЗБИЯЕ.

4.33 При прекратяване на разрешение съответният титуляр на разрешение е длъжен да осигурява радиационната защита и физическата защита на източниците на йонизиращи лъчения до издаването на нова лицензия или разрешение на нов титуляр или до безопасното извеждане от експлоатация на съответния обект.

5. ИЗДАВАНЕ И ПРЕКРАТЯВАНЕ НА УДОСТОВЕРЕНИЕ ЗА РЕГИСТРАЦИЯ ЗА ДЕЙНОСТ С ИЙЛ

5.1 Съгласно чл. 56, ал. 3 от ЗБИЯЕ, регистрация се изисква за следните дейности:

- работа с ИЙЛ с цел техническо обслужване, монтаж, демонтаж, измервания, строителни и ремонтни дейности и други услуги за лица, които използват или произвеждат източници на йонизиращи лъчения;
- използване на ИЙЛ за немедицински образни изследвания.

5.2 Лицата, които осъществяват дейност по чл. 56, ал. 3 от ЗБИЯЕ, са длъжни да спазват нормативните изисквания за осигуряване на радиационна защита.

5.3 При извършване на дейност по чл. 56, ал. 3 от ЗБИЯЕ, в случаите когато се налага временно съхраняване, превоз или внос/износ на радиоактивни вещества, се подава заявление за издаване на съответното разрешение по чл. 15, ал. 4, точки 12, 13 или 14 от ЗБИЯЕ.

5.4 Правата по регистрация на дейност по чл. 56, ал. 3 от ЗБИЯЕ не могат да се прехвърлят или преотстъпват.

5.5 Председателят на АЯР се произнася по подадено заявление за издаване на удостоверение за регистрация за дейност с ИЙЛ в едномесечен срок.

ДОКУМЕНТИ ЗА ИЗДАВАНЕ НА УДОСТОВЕРЕНИЕ ЗА РЕГИСТРАЦИЯ ЗА ДЕЙНОСТ С ИЙЛ

Работа с източници на йонизиращи лъчения с цел техническо обслужване, монтаж, демонтаж, измервания, строителни и ремонтни дейности и други услуги за лица, които използват или произвеждат източници на йонизиращи лъчения

5.6 За издаване на удостоверение за регистрация за работа с ИЙЛ с цел техническо обслужване, монтаж, демонтаж, измервания, строителни и ремонтни дейности и други

РЪКОВОДСТВО
за съдържанието и формата на необходимите документи
за издаване, подновяване, изменение и прекратяване на лицензии
и разрешения за дейности с ИЙЛ

услуги за лица, които използват или произвеждат източници на йонизиращи лъчения, се подава [заявление](#) до председателя на АЯР, придружено със следните документи:

- управленска и организационна структура и вътрешни правила, определящи отговорностите и задълженията на лицата, които ще извършват дейността;
- заповеди за определяне на отговорник по радиационна защита и на лицата, които ще извършват дейността;
- описание на вида, типа и радиационните характеристики на ИЙЛ, свързани с дейността, включително описание на радиационни фактори на въздействие и на предвидените средства за индивидуална защита и радиационен мониторинг при работа с ИЙЛ;
- описание на предвидените технически средства, приспособления и спомагателно оборудване, необходими за безопасна работа с ИЙЛ и за радиационна защита.
- инструкция за радиационна защита при извършване на дейността;
- документ, удостоверяващ, че е осигурен индивидуален дозиметричен контрол на лицата, които ще извършват дейността;
- експертни заключения за медицинска пригодност за работа в среда на йонизиращи лъчения, издадени по реда на Наредба № 11 за здравни норми и изисквания при работа в среда на йонизиращи лъчения, и удостоверения за правоспособност, издадени по реда на Наредбата за условията и реда за придобиване на професионална квалификация и за реда за издаване на лицензии за специализирано обучение и на удостоверения за правоспособност за използване на ядрената енергия, на лицата, които ще извършват дейността;
- други документи, доказващи съответствието на дейността с приложимите за нея нормативни изисквания.

Използване на ИЙЛ за немедицински образни изследвания

5.7 За издаване на удостоверение за регистрация се подава [заявление](#) до председателя на АЯР, придружено със следните документи:

- обосновка на дейността от гледна точка на икономически, социални и други ползи, съпоставени с вредата от облъчването;
- управленска и организационна структура и вътрешни правила, определящи отговорностите и задълженията на лицата, които ще извършват дейността;
- описание на вида, типа и радиационните характеристики на ИЙЛ, свързани с дейността, включително описание на радиационни фактори на въздействие и на предвидените средства за индивидуална защита и радиационен мониторинг при работа с ИЙЛ;
- описание на предвидените мерки и средства за радиационна защита и за радиационен мониторинг при извършване на дейността;
- заповеди за определяне на отговорник по радиационна защита и на лицата, които ще извършват немедицински образни изследвания;
- оценка на очакваните дози от външно облъчване на лицата, които ще извършват дейността, и на лицата, подложени на облъчване при немедицински образни изследвания;
- инструкция за радиационна защита при извършване на дейността;
- документ, удостоверяващ, че е осигурен индивидуален дозиметричен контрол на лицата, които ще извършват дейността;
- експертни заключения за медицинска пригодност за работа в среда на йонизиращи лъчения, издадени по реда на Наредба № 11 за здравни норми и изисквания при работа в среда на йонизиращи лъчения, и удостоверения за правоспособност,

РЪКОВОДСТВО
за съдържанието и формата на необходимите документи
за издаване, подновяване, изменение и прекратяване на лицензии
и разрешения за дейности с ИЙЛ

издадени по реда на Наредбата за условията и реда за придобиване на професионална квалификация и за реда за издаване на лицензии за специализирано обучение и на удостоверения за правоспособност за използване на ядрената енергия, на лицата, които ще извършват дейността;

- други документи, доказващи съответствието на дейността с приложимите за нея нормативни изисквания.

ПРЕКРАТЯВАНЕ НА УДОСТОВЕРЕНИЕ ЗА РЕГИСТРАЦИЯ ЗА ДЕЙНОСТ С ИЙЛ

5.8 Удостоверение за регистрация се прекратява в следните случаи:

- с приключване на дейността;
- с изтичане на срока на валидност;
- при подадено [заявление](#) за прекратяване;
- поради отнемане по реда на чл. 98е от НРИЛРБИЯЕ.

5.9 Прекратяването на удостоверение за регистрация се вписва в съответния регистър по чл. 27, ал. 1, т. 2 от ЗБИЯЕ.

ПРИЛОЖЕНИЕ № 1

1. Необосновани дейности с ИЙЛ

Необосновани са дейностите с ИЙЛ, които са свързани с:

- активиране на материали и увеличаване на активността на потребителски стоки, като активността не може да бъде пренебрегната от гледна точка на радиационната защита при пускането им на пазара;
- визуализация чрез пролъчване на човешко тяло, прилагано като форма на изкуство или за публични цели.

2. Забранени дейности с ИЙЛ

Забранени са дейностите с ИЙЛ, които са свързани с:

- преднамерено добавяне на радиоактивни вещества при производството на хранителни продукти, храни за животни и козметика;
- преднамерено добавяне на радиоактивни вещества при изработване на играчки и лични украшения;
- активиране на материали за играчки и лични украшения и увеличаване на активността в тях до степен, която не може да бъде пренебрегната от гледна точка на радиационната защита при производството на тези стоки или при пускането им на пазара;
- внос и износ на такива стоки.

3. Обосновка за дейност с ИЙЛ

Обосновката за дейност с ИЙЛ е необходимо да съдържа:

- предназначение, област и степен на приложимост на дейността, съответно описание на технологичния процес (съпроводено със схеми, чертежи и друга техническа документация, ако е целесъобразно за конкретната дейност);
- основни технически характеристики, възможни режими на експлоатация и разположение на предвидените ИЙЛ, включително предели и условия за безопасна експлоатация и експлоатационен ресурс на тези ИЙЛ, посочени в техническата документация;
- технически и организационни мерки за радиационна защита при осъществяване на дейността (включително при радиационни аварии и инциденти) и сведения за конструкцията, окомплектовката, техническите средства и материалите, предвидени за защитата от йонизиращи лъчения;
- възможни радиационни фактори при извършване на дейността, пътища на въздействие върху персонала, населението и околната среда и основни сведения за физическите бариери, предвидени за реализация на концепцията за дълбоко ешалонирана защита от йонизиращи лъчения;
- постулирани изходни събития за възникване на радиационни инциденти и аварии (откази на елементи от системите, важни за безопасното използване на предвидените ИЙЛ, възможни грешки на персонала; външни въздействия с техногенен произход, включително пожари; външни въздействия с природен произход);

РЪКОВОДСТВО
за съдържанието и формата на необходимите документи
за издаване, подновяване, изменение и прекратяване на лицензии
и разрешения за дейности с ИЙЛ

- предимства и недостатъци на дейността;
- очаквани дози от външно и вътрешно облъчване на лица от персонала и населението при извършване на дейността;
- “нетна” полза от дейността (данни и факти, които доказват, че ползата от дейността е по-голяма от вредата, задължително се разглеждат и възможностите за генериране на РАО и за въздействие върху околната среда, както и социални, икономически и здравни аспекти);
- съответствие на дейността с приложимите нормативни актове и международни стандарти.

***Забележка:** При наличие на нови данни и доказателства, възникване на нови обстоятелства и факти, включително поява на нови алтернативни технологии, технически средства и методи в практиката, които са по-ефикасни и по-безопасни и чието предназначение е същото като това на съществуващата дейност с ИЙЛ, в хода на производството по издаване на лицензионен акт може да се изиска от заявителя преразглеждане на обосновката на вече съществуваща дейност с ИЙЛ.*

Типово съдържание на инструкцията за радиационна защита за обекти с ИЙЛ

1. Цел и обхват на инструкцията.
2. Разпределение на отговорностите по осигуряване на радиационната защита.
3. Основни характеристики и особености на използваните и съхраняваните ИЙЛ:
  - закрити източници:
    - категоризация на източниците по § 1, т. 9 от допълнителните разпоредби на Закона за безопасно използване на ядрената енергия и съответните дейности с тях;
    - видове и брой на източниците, единична и сумарна активност на радионуклидите, съдържащи се в тях;
  - открити източници:
    - видове и брой на източниците, единична и сумарна активност на радионуклидите, максимална активност на работните места, годишно потребление;
    - вид и клас на работа с открити източници;
  - генератори на йонизиращи лъчения:
    - видове и брой на генераторите на йонизиращи лъчения;
    - захранващи напрежения и аноден ток (максимални и работни стойности), лъчев добив на рентгеновите тръби.
4. Определяне на контролирана зона (обслужвани, полуобслужвани и необслужвани помещения) и надзиравана зона, схематично разположение.
5. Определяне на дозови ограничения и контролни нива за оптимизация на радиационната защита.
6. Определяне на конкретни технически и организационни мерки за радиационна защита.
7. Средства за индивидуална защита при работа с източници на йонизиращи лъчения (видове, брой, предназначение, вътрешни правила за употребата им).
8. Водене на отчет и контрол на закрити и открити източници и осигуряване на физическа защита.
9. Водене на отчет и контрол на генерираните РАО.
10. Вътрешен административен контрол по спазване на изискванията и правилата за радиационна защита в обекта, специализирано обучение и медицинско наблюдение на персонала.

Забележка Инструкцията за радиационна защита се утвърждава от ръководителя на предприятието и периодично се актуализира. Ръководителят на предприятието уведомява Агенцията за ядрено регулиране при внасяне на изменения и допълнения в инструкцията.

ПРИЛОЖЕНИЕ № 3

Типово съдържание на вътрешен аварийен план

1. Цел и обхват на аварийния план.
2. Определяне на категорията на аварийна готовност на обект с ИЙЛ съгласно Наредбата за аварийно планиране и аварийна готовност при ядрена и радиационна авария.
3. Описание на възможните сценарии за възникване и развитие на авария с ИЙЛ в обекта.
4. Изисквания и критерии за въвеждане на аварийния план в действие и за прекратяване на неговото изпълнение.
5. Разпределение на задълженията и отговорностите на аварийния екип в обекта.
6. Предвидени технически средства за радиационен мониторинг, индивидуален дозиметричен контрол, индивидуална защита и комуникация при възникване на аварийна ситуация с ИЙЛ или друго извънредно събитие в обекта с възможни радиационни последици.
7. Ред за уведомяване и реагиране при възникване на аварийна ситуация с ИЙЛ или друго извънредно събитие в обекта с възможни радиационни последици, включително в случай на производствена авария, пожар, взрив, природно бедствие или друго събитие, което е свързано с безопасността в обекта.
8. Ред за документиране и докладване на извънредни събития и искане на външна помощ за ликвидиране на възникнали радиационни последици.
9. Изисквания и ред за поддържане на аварийна готовност и провеждане на обучение и тренировки на персонала по прилагане на вътрешния аварийен план, актуални телефонни номера и адреси за уведомяване на Агенцията за ядрено регулиране и специализираните контролни органи при възникване на извънредни събития в обекта.
10. Актуален списък на отговорните длъжностни лица за уведомяване и аварийно реагиране при възникване на аварийна ситуация или друго извънредно събитие в обекта, актуални телефонни номера и адреси за комуникация между тези лица, Агенцията за ядрено регулиране и специализираните контролни органи.

Забележки:

1. Обекти с високоактивни източници или обекти с ускорители на заредени частици се причисляват към III категория на аварийна готовност.
2. За обекти и дейности с генератори на йонизиращи лъчения аварийният план трябва да включва т. 1 - 4, както и:
  - а) отговорните лица за уведомяване при възникване на авария или друго извънредно събитие в обекта;
  - б) актуални телефонни номера и адреси за уведомяване на Агенцията за ядрено регулиране, специализираните контролни органи и други ведомства в случай на извънредни събития в обекта;
  - в) ред за реагиране и искане на външна помощ в случай на авария или друго извънредно събитие в обекта.